

Međunarodni simpozij. Emlékülés Hadrovics László
születésének 100. évfordulóján. Spomen 100.
obljetnice rođenja Lászla Hadrovicsa, 15. lipnja 2010.
Magyar Tudományos Akadémia —
Mađarska akademija znanosti u Budimpešti

U hrvatskoj znanstvenoj zajednici mađarski slavist László Hadrovics (1910. — 1997.) prvenstveno je poznat po iznimnom doprinosu istraživanju kulturnih i jezičnih veza Mađara i Južnih Slavena, napose Hrvata, te po leksikografskom radu, a nešto manje po historiografskom radu. Ove godine stota je obljetnica Hadrovicseva rođenja. Tim je povodom Mađarska akademija znanosti, tj. njezin odjel za jezik i književnost, organizirala međunarodni simpozij pod nazivom *Emlékülés Hadrovics László születésének 100. évfordulóján / Spomen 100. obljetnice rođenja Lászla Hadrovicsa 15. lipnja 2010.* u Budimpešti na kojem su uz mađarske domaćine sudjelovala i poznata imena hrvatskoga jezikoslovlja.

Nakon pozdravnih i uvodnih riječi Marótha Miklósa i Istvána Nyomárkayja, akademika i suradnika samoga Hadrovicsa, uslijedilo je izlaganje akademika Radoslava Katičića koji je naglasio kako mu se László Hadrovics, kojega je osobno poznao, usjekao u pamćenje kao primjeren uzor prave veličine kao znanstvenika. U svojem izlaganju *László Hadrovics: kroatist među slavistima*, Katičić je govorio o kroatističkoj dimenziji njegova djela koje se između ostaloga ogleda u Hadrovicsevu proučavanju pismenosti i jezika zapadnougarskih Hrvata, danas većinom u austrijskom Gradišću. Tomu interesu vjerojatno je pridonijelo Hadrovicsevo hrvatsko podrijetlo, no akademik Katičić istaknuo je nepotrebnost razglabanja o udjelu hrvatskoga podrijetla i mađarske pripadnosti budući da se oboje, kako je naglasio, nekako preklopilo.

Katičić je nastavio nizati svoja sjećanja na Hadrovicsa te na njegove prinose i rad na hrvatskoj filologiji. Tom se prilikom prisjetio Hadrovicseva izlaganja u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti o četrnaestostoljetnoj pjesmi s prostora Šibenika nazivom *Cantilena pro sabbatho*. Katičić opisuje: »Stao je opušteno i uz vrlo suzdržane pokrete jednostavnim riječima tumačio sve bitno oko svojega otkrića, kojim je osvijetlio jedno ključ-

no razdoblje hrvatske književnosti i kulture, osvjetlio bogatije nego je do tada bilo osvjetljeno.«

Akademik Mađarske akademije znanosti (MTA), István Nyomárkay, svojim izlaganjem *Hadrovics László, a magyar-horvát nyelvi és kulturális kapcsolatok kutatója / László Hadrovics, istraživač mađarsko-hrvatskih jezičnih i kulturnih veza* ponudio je dragocjen uvid kao i potvrdu međusobnoga prožimanja mađarskoga jezika sa slavenskim jezicima, posebice hrvatskim. Jenő Kiss, član Mađarske akademije, sjeća se Lászla Hadrovicsa jer ga je, kao i prethodni izlagači, osobno poznao, dok se gost iz Hrvatske, akademik Milan Moguš u svom izlaganju *Kako pročitati Bašćansku ploču* usmjerio na istraživanja o čitanju jata te je prisutnima pročitao Bašćansku ploču onako kako je on, nakon svoje iznesene argumentacije, smatrao pravilnim. Uslijedio je član Austrijske akademije znanosti, Gerhard Neweklowsky, koji je govorio o Hadrovicsevima zaslugama u istraživanju jezika gradišćanskih Hrvata, čime je produbio izlaganja svojih prethodnika koji su se također dotakli dotične tematike onoliko koliko im je dopuštao tematski okvir njihovih predavanja.

Izlaganje Károlyja Gadányija, voditelja slavenske filološke katedre i rektora Visoke škole Dániela Berzsényija, udaljilo se od Hadrovicsevih filoloških istraživanja i ponudilo pogled u Hadrovicsevu knjižnicu, čiji se književni fond danas nalazi u Szombathelyu, kamo je prenesen u ožujku 1997. Gadányi je Hadrovicsa prikazao kao predanoga skupljača knjiga. Isto tako ponudio je i sažeti popis inventara s brojem primjeraka na kojima je gotovo uvijek vidljiv Hadrovicsev potpis olovkom te ponekad komentar poput onoga zapisanoga u *Opisnoj gramatici mađarskog jezika*, gdje je Hadrovics uz definiciju jezika zapisao: »Mora li se to toliko komplicirati?«. Ponegdje je ispravljao tiskarske pogreške ili pak brojao sintagme što, prema Gadányijevim riječima, dokazuje svestranost i preciznost u bavljenju znanstvenom djelatnošću.

Dr. sc. András Zoltán govorio je o etimološkoj djelatnosti Lászlá Hadrovicsa u predavanje s naslovom *Hadrovics László, az etimológus / László Hadrovics kao etimolog* nakon čega je dr. sc. István Vig sa Sveučilišta Loránd Eötvös u Budimpešti izlaganjem *Hadrovics László olsz etimológiái / Talijanske etimologije Lászla Hadrovicsa* detaljnije razradio jedan pogled naslovom naznačene tematike.

Vig je predstavio i ocijenio Hadrovicseve etimologije koje je razvrstao u tri podskupine: prvoj podskupini pripadaju riječi: *bástya* 'bedem', *bolt* 'prodavaonica', *labda* 'lopta', drugoj podskupini pripadaju riječi: *barasz-káposzta*, 'vrsta kupusa', *bárka* 'čamac', a u treću skupinu posuđenice tipa

biskad 'dvopek' kojima su etimologije, prema mišljenju Viga, uvjerljivije no zahtijevaju preciziranje etimona. Vig zaključuje kako je dvadeset Hadrovicsevih italomanskih etimologija potpuno uvjerljivo i prihvatljivo te kako je takvo istraživanje rezultat vrsnog zapažanja samoga Hadrovicsa.

Dr. sc. Borbála Keszler sa Sveučilišta Loránd Eötvös govorila je o zamjenicama prema shvaćanju Laszla Hardovicsa. Naslov njezina predavanja glasi: *Névmás – névmási jelentés Hadrovics László felfogása kapcsán / Zamjenice – semantika zamjenice, prema shvaćanju Laszla Hadrovicsa*. B. Keszler započela je izlaganje referirajući na Hadrovicseve gramatičke studije, u kojima Hadrovics razmatra značenje riječi u mađarskom jeziku. Ona je također dala uvid u percipiranje dotične problematike u ostalih europskih istraživača.

Izlaganje prof. dr. Vilmosa Bárdosija s Instituta za romanistiku u Budimpešti nosilo je naslov *Az egyszerűség nagyszerűsége. Hadrovics László frazématipológiája / Veličanstvenost jednostavnosti. Tipologija frazema Laszla Hardovicsa*. U svojem izlaganju Bárdosi referira na knjigu o problematici frazema koju je Hadrovics izdao 1995. godine. Naglasio je kako je Hadrovics dao kategorizaciju i tipologizaciju bogatoga frazeološkoga sustava i istakao potrebu primjene Hadrovicsevih metoda rada i u obradi frazema drugih jezika.

Izlaganje dr. sc. Antala Molnára ponudilo je drugačiji, ali svakako zanimljiv uvid u Hadrovicsevu djelatnost, onu historiografskog tipa. Kako je Molnar s Odsjeka za povijest Sveučilišta Loránd Eötvös u Budimpešti, njegovo izlaganje pod nazivom *A törökkori szerb egyház az elmúlt fél évszázad kutatásainak tükrében / Srpska crkva u tursko doba u zrcalu istraživanja prošloga stoljeća* temeljilo se na jedinom Hadrovicsevu historiografskom djelu, knjizi *Srpski narod i njegova Crkva pod turskom vlašću*, koje je izašlo 1947., prema mišljenju izlagača u najgore moguće vrijeme i na najgorem mogućem mjestu, u Budimpešti. Molnár naglašava ključna mjesta u dotičnoj knjizi te ujedno istražuje mogućnost daljnega proučavanja problematike s obzirom na količinu izvora koja je danas dostupna, pritom referirajući i na osmanske izvore. Nakon što utvrđuje povratak Hadrovicsa 1951. godine svojoj struci, filologiji i lingvistici, Molnar završava mišlju kako je Hadrovics tom jedinom povijesnom monografijom postavio visoka očekivanja od budućih istraživača.

Dr. sc. István Lukács sa Sveučilišta Loránd Eötvös u predavanju *Hadrovics László, az irodalomtörténész / László Hadrovics, književni povjesničar* osvrnuo se na vlastiti razgovor s Hadrovicsem te je navodeći kao uvodni primjer već spominjanu Cantilenu pro Sabatho ponudio iscrpno izlaganje

o pasijama, koje se, prema Lukácsu, javljaju u svim žanrovima i književnim vrstama. Pritom je istakao književnopovijesnu valorizaciju pasionskih tekstova referirajući na istraživanja Franje Fanceva, Slobodana P. Novaka, Nikice Kolumbića, Dunje Fališevac i Lászla Imrea. Naposljetku je istaknuo kako pozornost istraživača zaslužuju noviji tekstovi, posebice Cantilena i kajkavski planctus pronađen u Transilvaniji.

Dr. sc. Janusz Bańcerowski održao je predavanje *Hadrovics László funkcionális magyar nyelvetana / Funkcionalna mađarska sintaksa Laszla Hadrovicsa*. Predstavio je koncepciju funkcionalne mađarske sintakse započinjući pritom napomenom kako je 1969. objavljeno vrijedno djelo pod naslovom *Osnovi mađarske sintakse* u kojem je autor pokušao dati novi smjer jezikoslovnim istraživanjima u mađarskoj lingvistici. Hadrovics u središte funkcionalnih istraživanja postavlja značenjske odnose vrsta riječi te na taj način nastoji otkriti kompliciranu mrežu postojećih uzajamnih odnosa između semantičkih i gramatičkih oblika. Cilj mu je bio dotaknuti se jezika kao sredstva priopćavanja te otkriti pravu uporabu jezika.

Dr. sc. István Lőkös usmjerio je svoje izlaganje *A Prekomurska pjesmarica protestáns énekeiről / O protestantskim pjesmama Prekomurske pjesmarice* na kulturnu i književno-povijesnu tematiku. Pod utjecajem istraživanja Franje Fanceva, Hadrovics je 1944. godine, naglašava Lőkös, podsjetio na mađarsku motivaciju rukopisne knjige te time skrenuo pozornost na hrvatske inačice mađarskih pjesama. Lőkös aludira na izravnu povezanost u motivici mađarske, slovenske i hrvatske reformacije potkrjepljujući to dokazima pjesmama zastupljenima u *Prekmurskoj-Martjanskoj pjesmarici*.

Dr. sc. Mladen Pavičić iznio je podatke o odrastanju i radu Hadrovicseve supruge, Gabriele Szép-Hadrovics, koja je manje poznata znanstvenoj javnosti. Ona je, započinje Pavičić, svoj rad usmjerila na izdavanje udžbenika za slovenski jezik. Pavičić je isto tako ukazao na nadarenost Gabrielle Szép-Hadrovics, no i na njenu nedovoljno razvijenu znanstvenu djelatnost, što ju čini manje poznatom i istaknutom u znanstvenim krugovima od supruga. Razloge za nepoznavanje rada Gabriele Szep-Hadrovics Pavičić nalazi u okolnostima u kojima se našla sredinom 20. stoljeća, ali i u manjku ambicioznosti. Simpozij je završio završnom riječi akademika Istvána Nyomárkayja, koji je izrazio želju svih sudionika da se izloženi radovi objave u obliku zbornika.

Skup je pokazao kako znanost pamti velikana koji je, kako je to akademik Katičić naglasio, djelovao kao dobar duh. Na kraju ostaje Hadrovicseva misao koju je zapisao u *Osnovi funkcionalne mađarske sintakse*, a koju je dr. sc. Janusz Bańcerowski izrekao u svom izlaganju: »Povijest znanos-

ti ukazuje kako nije vrijedno boriti se svom snagom protiv jalovih pravaca izuzev ako nisu izrazito štetni. Oni nestaju sami od sebe jer njihovim tvorcima dosadi rad bez rezultata. [...] Svakako, dakle, postoji nada kako će trenutačno zanemarena područja poput funkcionalne sintakse, analize sintaktičkog jezičnog blaga i teorije vrsta riječi kao i stilistike sintakse obraditi neke nove, svježije snage. Vjerujem kako ćemo kada i ovi dani prođu, iznova početi veliko djelo.«

Aleksandra Đurić

